

Instytut Pamięci Narodowej - Gdańsk

<https://gdansk.ipn.gov.pl/pl2/aktualnosci/78622,Panel-dyskusyjny-Wyklęci-Kontrowersje-i-fakty-Lupaszka-Bury-i-Ogien-Gdynia-28-wr.html>
20.04.2024, 17:59

Panel dyskusyjny „Wyklęci. Kontrowersje i fakty (»Łupaszka«, »Bury« i »Ogień«)” - Gdynia, 28 września 2019

W panelu wzięli udział: dr Kazimierz Krajewski (OBBH IPN w Warszawie), dr Tomasz Łabuszewski (OBBH IPN w Warszawie), Michał Ostapiuk (Delegatura IPN w Olsztynie). Dyskusję poprowadził red. naczelny „Biuletynu IPN” Jan M. Ruman, a odbyła się ona w trzecim dniu XI Festiwalu Niepokorni Niezłomni Wyklęci.

W pierwszej części panelu omówione zostało zjawisko Żołnierzy Wyklętych. Szereg ciekawych, nierzadko zaskakujących wniosków przedstawił dr Tomasz Łabuszewski.

Mówimy o chłopskiej polskiej Wandei – konkludował, odnosząc to do faktu, że większość wśród Wyklętych pochodziło z warstwy chłopskiej.

Stąd też pozbawione podstaw są oceny krytyków zjawiska Wyklętych, którzy widzą ich jedynie przez wąską kadrę przywódców polowych.

Nie jest to zjawisko przypisane do polskiej prawicy i dotyczy wszystkich formacji społecznych – mówił dr Łabuszewski. [...] Gdyby współczesna lewica odwoływała się do tradycji niepodległościowej, to jej patronem mógłby być Stanisław Sojczyński „Warszyc” – kontynuował.

Z kolei dr Kazimierz Krajewski omówił sprawę akcji pacyfikacyjnej żołnierzy mjr. Zygmunta Szendzielarza „Łupaszki” w Głinciszkach i Dubinkach wobec ludności białoruskiej i litewskiej (często podnoszonej przez krytyków). Podkreślił, że „Łupaszko” nie był osobiście odpowiedzialny za akcję w Dubinkach i nie ma żadnego dokumentu, który by wskazywał, że wydał rozkaz mordowania bezbronnej ludności cywilnej.

Wszystkie strony stosowały zasadę odpowiedzialności zbiorowej, ale strona polska była ostatnią, która stosowała odwet w stosunku do przeciwników – zaznaczył.

Ponadto dr Krajewski zarysował szeroko kontekst historyczny, wyjaśniając, że wcześniej było kilkadziesiąt tysięcy ofiar po stronie polskiej w wyniku akcji litewskich.

Wyizolowywanie pewnych zdarzeń jednostkowych z kontekstu historycznego jest fałszerstwem – zaznaczył historyk.

Jako przykład zasadnych (niebudzących głosów krytycznych wśród historyków) akcji odwetowych wymienił odwet wobec ludności niemieckiej po wysiedleniach Polaków z Zamojszczyzny.

Z kolei odnosząc się do pacyfikacji wsi białoruskich przez „Łupaszkę”, zaznaczył, że ich celem była przede wszystkim dotkliwa kara materialna, a ponadto dotyczyło to ludności, której postawa była sprzeczna z ideą niepodległego państwa polskiego. Nie można tutaj w żaden sposób mówić o wrogości narodowej bądź etnicznej wobec Białorusinów, a należy przy tym dodać, że wśród żołnierzy 5. Wileńskiej Brygady AK byli przedstawiciele mniejszości narodowych.

Z kolei Michał Ostapiuk, autor znakomitej monografii [*„Komendant »Bury«. Biografia kpt. Romualda Adama Rajsa »Burego« \(1913-1949\)»*](#), przedstawił przede wszystkim wcześniejszą biografię „Burego”. Wymienił służbę tego przedwojennego podoficera w Wojsku Polskim, bohaterską kartę w wojnie obronnej we wrześniu 1939 r., walkę w operacji „Ostra Brama” w trakcie wyzwolenia Wilna.

W odniesieniu do akcji pacyfikacyjnej wobec wsi białoruskich omówił szczegółowo przebieg wydarzenia. Zaznaczył, że akcja była wymierzona wobec zidentyfikowanych komunistycznych aktywistów, a nieliczne cywilne ofiary zginęły przypadkiem (np. gdy nie wysłuchały rozkazów żołnierzy), a nie w wyniku celowej, zamierzonej akcji „Burego”.

Zebrana na Scenie Nowej publiczność z dużym zainteresowaniem wysłuchała dyskusji. Spotkaniu towarzyszyła bardzo wysoka frekwencja.

